

Луис Керол
АЛИСА У ЗЕМЉИ ЧУДА

превод: Јасминка Рибар Сиџојиљковић

Нови Сад, 2017.

Прва глава

НИЗ ЗЕЧЈУ РУПУ

Алиси је већ било досадило да седи на обали крај своје сестре и да ништа не ради. Двапут-трипут гвирнула је у књигу коју је сестра читала, али у њој није било ни слика ни разговора.

„Их, каква ми је па то књига“, помисли Алиса, „у којој нема ни слика ни разговора?!“

Зато она поче да премишља (уколико је могла, јер је дан био тако топао да је била просто жива за-спала) има ли смисла да убере мало белих рада и сплете венчић, кад одједном, један Бели Зец, црвен-кастих очију, протрча поред Алисе.

У томе збиља није било *ниче* нарочитог, нити се Алиса баш *мно* изненадила кад је чула да Зец каже самом себи:

– О, забога! Забога! Задоцнићу!

(Кад је Алиса после мислила о свему томе, пало јој је на памет да је ипак требало да се зачуди, али тада јој се то чинило сасвим природно.) Али кад Зец *изистински извади са* из *џе* на *јрслуку*, погледа у сат и одјури, Алиса скочи на ноге. Сину јој у глави да још никад није видела ни Зеца са џепом за сат, а

камоли да из џепа вади сат. Горећи од радозналости Алиса се стушти за Зецом преко поља и виде га како шмугну у велику зечју рупу испод живице.

И Алиса се истог трена сјури за њим у ту рупу, не помишљајући уопште како ће изаћи из ње.

Зечја рупа се у почетку протезала право напред као неки тунел, а онда се спусти у дубину тако нагло да Алиса није имала времена да се заустави, него поче падати доле низ некакав веома дубок бунар.

Или је бунар био исувише дубок, или је Алиса падала исувише полако, тек имала је времена напретек да добро осмотри све око себе и да се у чуду пита шта ли ће се даље догодити. Најпре покуша да погледа доле, не би ли видела шта је тамо очекује, али је под њом све било у густом мраку тако да ништа није видела; онда поче разгледати стране бунара и виде да су начичкане ормарима и полицама за књиге; понегде су о клиновима висиле земљописне карте и слике. Алиса успут узе с једне полице ћуп на којем је писало МАРМЕЛАДА ОД ПОМОРАНЏИ, али се страшно разочара, јер је ћуп био празан; плашила се да га баци доле, да некога тамо не убије, па га спусти на један од ормара поред којих је падала.

„Па после оваквог падања“, помисли Алиса, „неће ми ништа бити ако се деси да се скотрљам низ степениште! Сви ће ми се код куће дивити како сам храбра! Ма не бих ни писнула и да се стропоштам с

нашег крова!" (То је збиља било сасвим тачно.) „Доле, доле, доле. Хоће ли се ово падање икад завршити?"

– Баш ме занима колико сам миља до сада прешла? – рече Алиса наглас. – Мора да сам сада негде близу средишта земље. Чекај да видим: то би било, чини ми се, око четири хиљаде миља... (Јер, Алиса је у школи учила нешто о томе и, мада сад и није била особита прилика да покаже шта зна, пошто је нико није могао чути, ипак, добро ће јој доћи да се преслиша.) Да, то је отприлике тачна раздаљина, али сада, да ми је само знати до које сам географске ширине или дужине доспела? (Алиса није баш ништа знала ни о географској ширини ни о дужини, али јој се учинило да то врло лепо и учено звучи.)

Па је опет почела:

„Питам се да ли ћу пасти право кроз Земљу? Како би било смешно да изађем међу људе који иду на глави! Мислим да су то Антипатијани... (Била је срећна што је *нико* не чује, јер ово није звучало баш као она права реч.) Али мораћу да их питам како се зове њихова земља."

– Молим Вас, госпођо, да ли је ово Нови Зеланд или Аустралија? (Док је говорила, она покуша да се поклони и направи кникс. Замисли да се клањаш и правиш кникс док падаш кроз ваздух! Мислиш ли да то можеш да урадиш?)

„Али зар неће помислити да сам најобичнија незналица! Не, било би глупо да питам; можда је негде написано име те земље, па ћу га видети.”

Доле, доле, доле. Пошто није имала шта друго да ради, Алиса опет поче да прича сама себи.

– Зацело ћу вечерас недостајати Дини. (Дина је била њена мачка.) Надам се да неће заборавити да јој дају њено чанче млека за ужину. Ох, моја драга Дина, баш ми је криво што сада ниси са мном! До-душе, овде, у ваздуху, нема ниједног миша, али можеш да ухватиш шишмиша, а то је, знаш, врло слично мишу. Само не знам да ли мачке једу шишмише?

И тада се Алиси придрема, па онако кроз сан поче говорити:

– Једу ли мачке шишмише, једу ли шишмиши мачке?

Пошто није могла да одговори ни на ово питање, било јој је баш свеједно говорила овако или онако. Алиса је тонула у сан и таман је почела да сања како се шета са Дином, држећи је за шапу, и како јој говори врло озбиљно:

– Чуј, Дина, реци ми истину, да ли си икад смазала шишмиша?

Кад одједном – трес! трас! – она паде на хрпу гранчица и сувог лишћа и тако се свршило падање.

Алиса је остала здрава и читава, па одмах скочи на ноге; погледа горе, али над њом се наднела дубо-

ка помрчина; пред њом се пружао један дугачак ходник и она опази у даљини Белог Зеца како одмиче њиме. Не часећи часа Алиса полете као ветар и таман стиже да чује како Зец, замичући за угао, каже:

– Тако ми ушију и бркова, закаснићу!

Била му је готово за петама, али кад дође до угла и скрену, од Зеца није било ни трага ни гласа. Нашла се у дугачком ходнику, осветљеном многим светиљкама које су висиле са таванице.

Свуд унаоколо била су врата, али су сва била закључана. Алиса пође од врата до врата покушавајући да их отвори и на крају се врати сва тужна на средину ходника, размишљајући како ли ће уопште изаћи одатле.

Изненада се пред њом створи један трonoжни сточић, сав од стакла; на њему је био само један кључић од право-правцатог злата. Алиса одмах помисли да би кључем могла отворити једна од многих врата – али хоћеш! Или су кључаонице биле превелике или је кључ био мали, тек ниједна се врата нису могла отворити. Али, кад је тако по други пут заређала од врата до врата, Алиса угледа ниску завесу коју раније није приметила. Иза завесе била су вратанца око петнаест палаца висока. На своју велику радост виде да златни кључ одговара брави.

Алиса отвори вратанца и угледа мали пролаз једва нешто шири од улаза у мишју рупу. Клече на тле,

провири кроз пролаз и угледа најлепши врт од свих које је дотад икад видела. Тако је желела да изађе из тог мрачног пролаза и да шета између оних леја разнобојног цвећа, између хладовитих водоскока. Али она није могла чак ни главу да промоли кроз врата.

„Па чак и кад би ми глава прошла”, помисли сирота Алиса, „шта ми вреди кад рамена не могу да прођу. Ух! Што бих волела да могу да се склопим као дурбин! Мислим да бих и могла, само кад бих знала како да почнем.”

Јер, видиш, малопре се догодило толико невероватних ствари да је Алиса поверовала да мало чега има немогућег.

Пошто је видела да нема смисла да чека пред вратанцима, врати се столу, надајући се да ће тамо наћи други кључ или бар неку књигу у којој пише како се људи могу склапати као дурбини. Али, овог пута она на столу нађе једну бочицу.

– Малопре, сигурна сам, није била овде – рече Алиса.

Уз грлић боце био је привезан натпис исписан лепим, крупним штампаним словима: ПОПИЈ МЕ! Лако је рећи: „Попиј ме”, али мудра девојчица као што је била Алиса није хтела да то уради тако напречац.

– А не, прво ћу да погледам да негде не пише ОТРОВ.

Јер она је читала неколико поучних прича о деци која су или изгорела или су их растргла нека чудовишта и све тако неке грозне ствари, а све се то догађа кад не слушаш ни најобичније савете својих пријатеља, као на пример: ако жарач врео у руци држиш, лако можеш да се опржиш; кад нож прст посеће, крв из њега тече; и добро је упамтила да попијеш ли из боце на којој „отров“ пише, неће те бити више. Како на бочици није писало „отров“, Алиса одлучи да мало гуцне. За дивно чудо, то што је гуцнула било је врло укусно (То је била нека мешавина пите од трешања, ананаса, ћурећег печења, медањака и препеченог хлеба са маслацем.), она нагну бочицу и слатко је до дна искапи.

– Што се чудно осећам! – рече Алиса. – Склапам се као неки дурбин.

Збиља је тако и било. Сада је била само десет паљаца висока. Сва се озарила при помисли да је сад таман толика да може да прође кроз вратанца и уђе у онај дивни врт. Али најпре сачека неколико минута да види хоће ли се још смањити. Чак се и забрину због тога.

– Јер, знаш, то мора да се заврши – рече Алиса сама себи – то што се смањујем као свећа. Баш ме занима како ћу изгледати?

И она покуша да се сети како изгледа пламен свеће кад свећа изгори, али се није могла сетити да је икад видела тако нешто.

Мало касније, пошто се увери да се ништа није десило, она се одлучи да одмах оде у врт. Али, авај, јадна Алиса! Кад је стигла до врата сети се да је заборавила златан кључић, а кад се вратила по њега виде да је тако мала да га не може дохватити. Лепо га је видела кроз стакло и трудила се из петних жила да се успентра уз ногу од стола, али нога је била сувише глатка и клизава; а кад посустаде од узалудних напора, јадно мало створење седе и бризну у плач.

– Хајде, нема вајде од плакања! – рече Алиса себи веома оштро. – Саветујем ти да сместа престанеш!

Она је обично сама себи давала врло добре савете (Али их се ретко придржавала.), а понекад би себе тако оштро изгрдила да су јој сузе навирале на очи; једном је покушала да саму себе ошамари зато што је себе преварила кад је сама са собом играла крокет, јер је то необично дете много волело да се претвара час у Алису час у неку другу девојчицу.

– Шта вреди да сада замишљам да сам две девојчице кад од мене није остало ни толико да буде једна честита девојчица!

Убрзо испод стола угледа стаклену кутијицу, отвори је и нађе у њој један мајушни колач. На њему је сувим грожђем било исписано: „ПОЈЕДИ МЕ“.

– Е па, појешћу га – рече Алиса – и ако од њега порастем моћи ћу да дохватим кључ, а ако се још

више смањим, моћи ћу да се провучем испод врата. Па како год окренеш, ући ћу у врт, баш ми је свеједно шта ће да се деси.

Појела је парченце и брижно рекла онако за себе:

– Куда ћу сада, навише или наниже? – држећи руке на темену, да види куда јој глава иде; како се изненадила кад је видела да је остала иста. Тако увек и бива кад се једу колачи, али Алиса се толико навикла да се дешавају све неке чудне ствари да јој је сада изгледало врло досадно и глупо да живот тече својим обичним током.

Зато својски приону и зачас поједе колач до последње мрвице.

Друга глава

ЈЕЗЕРО СУЗА

– Све чудије и чудије! – повика Алиса. (Толико се изненадила да је заборавила како се правилно говори). – Извлачим се као највећи дурбин на свету! Збогом, моја стопала! (Јер кад је погледала у своја стопала била су тако далеко да их је скоро изгубила из вида.) – О, јадна моја мала стопала! Ко ли ће вам сада навлачити чарапе и обувати ципеле? Свакако, ја нећу моћи. Како за вас да се бринем, где ћу ја бити а где ви? Снађите се како год знате и умете!

„Ипак, треба да будем добра према њима”, помисли Алиса, „јер иначе неће хтети да иду куда ја будем хтела! Чекај да смислим: поклањаћу им сваког Божића по пар нових чизама.”

И тако је она наставила да смишља како да то изведе.

„Мораћу да их пошаљем по носачу; што је то смешно – да шаљем поклон својим сопственим стопалима! А каква ли ће тек бити адреса:

Алисином десном сивојалу, лично

на ћилиму

крај камина

(с њоздравом од Алисе)

Е па, баш говорим глупости!”

У истом тренутку њена глава удари о таваницу ходника: сад је била више од девет стопа висока, па за тили час дохвати златан кључић и одјури према баштенским вратима.

Јадна Алиса! Успела је само једно око да присло-ни уз вратанца и погледа у врт, и то тек кад је легла на бок; није више било наде да ће се икада провући кроз њих, па седе на под и опет бризну у плач.

– Стиди се! – прекори Алиса саму себе. – Тако велика девојчица (А то је заиста могла за себе да каже.) па цмиздри! Одмах да си престала!

Али она настави да плаче све јаче, лијући потоке суза, све док се око ње не направи право-правцато језеро, дубоко четири палца, које се ширило и преплављивало пола ходника.

Мало касније Алиса чу тапкање ногу у даљини. Хитро обрису сузе да види ко то иде. То се враћао Бели Зец, дивно обучен. У једној руци је држао беле рукавице од жареће коже, а у другој велику лепезу. Приближавао се жустро и у великој журби, мрмљајући:

– Ох, Војвоткиња, Војвоткиња! Разбеснеће се што ме тако дуго чека!

Алиса је била тако очајна да је хтела да замоли неког за помоћ, па ма ко то био, зато, кад се Бели Зец приближи она тихим и плашљивим гласом заусти:

– Да ли бисте, молим вас...

Бели Зец нагло устукну, испусти рукавице од ја-реће коже и лепезу и као ветар одјури у мрак.

Алиса подиже лепезу и рукавице, и пошто је у ходнику било веома топло, поче се хладити лепезом и говорити:

– О, свашта, свашта, како је данас све наопако! А јуче је све било као и увек. Да ми је знати, јесам ли се преко ноћи променила? Да размислим: да ли сам била иста јутрос кад сам устала? Све ми се чини да сам била нешто мало другачија! Добро, ако нисам она иста, па ко сам онда, побогу, ја? Е то је баш пра-ва загонетка!

И поче да мисли на сву децу за коју је знала да су истих година као она, да види да се није претворила у неко од њих.

– Сигурна сам да нисам Ада – рече Алиса – јер она има дивне дугачке локне, а моја коса је сасвим права; и сигурна сам да не могу да будем Мејбел, јер ја знам толике ствари, а она је, пих, таква незналица! Поред тога *она* је она, а ја сам *ја* и... ала је све то запетљано! Дела, да се преслишам, знам ли све што сам некад знала: четири пута пет је дванаест, четири пута шест је тринаест, четири пута седам је... О, сва-

шта! Наставим ли тако никад нећу доћи до двадесет; а и таблица множења није тако важна. Да покушам са географијом. Лондон је главни град Париза. Париз је главни град Рима, а Рим је... Не, то ништа не ваља, сигурна сам! Мора да сам се претворила у Мејбел! Пробаћу да рецитujem *Мали крокодил*.

Алиса скрсти руке као да одговара у школи и поче да рецитuje. Али глас јој је био некако чудан и промукао, а речи су ишле збрда-здоло као да то нису оне исте:

*Знаш ли малој крокодила,
са обала реке Нила,
он реј блист̄ав чист̄и, мије,
и никад му дост̄а није!
Он своје раље шири чило,
осмехом сусреће рибе ш̄ако,
у своју чељус̄и мами их мило,
а када уђу – јуш̄а их лако.*

– Па ово уопште нису тачне речи – рече једна Алиса и поново јој се очи напунише сузама. – Ништа друго, ја сам ипак Мејбел и мораћу да живим у оној бедној кућици и нећу имати никакве играчке! И што је најгоре, мораћу страшно много да учим! Е, решила сам! Ако сам Мејбел, ја ћу овде да останем! Ништа им неће вредети што ће завиривати овамо и звати ме: „Дођи горе, душо!” Ја ћу само подићи главу и рећи:

„Кажите ми ко сам ја! Реците ми најпре то, па ако ми се буде допадало да будем та девојчица, ја ћу да дођем горе, а ако не, остаћу овде доле све док не постанем нека друга!“ О, јадна ја! – повика Алиса и груну у плач – тако бих волела да *они* провире доле! Већ ми је *досѿа шѿѿа* да будем овако сама овде!

И док је ово говорила, Алиса баци поглед на своје руке и веома се изненади кад виде да је навукла на руку једну рукавицу Белог Зеца.

„Како сам само то успела!“, помисли Алиса. „Мора да сам опет постала мала.“

Алиса устаде и приђе столу да се измери. Као што је и мислила, сада је била две стопе висока и једнако се смањивала. Одмах погоди да је то све због лепезе, па је брзо испусти, и то у прави час да сасвим не ишчезне.

– Умало да награбусим! – рече Алиса, силно уплашена овом изненадном променом, али и срећна што није сасвим ишчезла. – А сада брже-боље у врт! – и она потрча што је брже могла ка малим вратима; али, ето јада, врата су опет била затворена, а златан кључић лежао је као и пре на стакленом столу.

„Ово је горе но икад!“, помисли јадна девојчица. „Никад нисам била овако мала! Баш је све грозно!“

Чим ово изговори, Алиса се оклизну и за тили час – бућ! – била је до гуше у сланој води. Прво је помислила да је некако пала у море.